

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA
mint felülvizsgálati bíróság

Gfv.IX.30.505/2008/6.szám

A Magyar Köztársaság nevében!

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság dr. Gál Péter ügyvéd) által képviselt **felperesnek**, a pénzügyminiszter által képviselt **alperes** ellen kötvény kifizetése iránt a Fővárosi Bíróságnál 15.G.40.267/2007. szám alatt indult és a Fővárosi Ítéltábla 16.Gf.40.473/2007/10. számú ítéletével befejezett perében az említett számú másodfokú határozat ellen az alperes által benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán 2009. március 3-án tartott tárgyaláson meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Fővárosi Ítéltábla 16.Gf.40.473/2007/10. számú ítéletét hatályon kívül helyezi, a Fővárosi Bíróság 15.G.40.267/2007/12. számú ítéletét megváltoztatja és a felperes keresetét elutasítja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek 15 nap alatt 20.000 (Húszezer) forint első- másodfokú és felülvizsgálati együttes perköltséget, és az államnak az adóhatóság felhívására 17.000 (Tizenhétezer) forint fellebbezési és felülvizsgálati együttes eljárási illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A felülvizsgálati kérelem szempontjából irányadó tényállás szerint az 1945. évi X. törvény 2. §-ának (2) bekezdése felhatalmazta a pénzügyminisztert arra, hogy az állam folyó bevételei által nem fedezhető kiadások fedezetének megszerzése iránt hitelműveletek útján intézkedjék. A 6.620/1946.ME rendelet 1. §-a értelmében az 1945. évi V. törvenycikkkel becikkelyezett fegyverszüneti egyezmény alapján a alperes neveot terhelő egyes kötelezettségek teljesítésének céljára 1946. év végéig igénybe vett mezőgazdasági

termények, termékek és állatok átvételi árát búza értékben kellett megállapítani. A 2. § (1) bekezdése szerint az 1. § alá eső termékek átvételi árát a Kincstár bemutatóra szóló az 1946. év július 1-jétől évi 4 %-kal kamatozó búza névértékű államadóssági kötvénnyel egyenlíti ki. A (2) bekezdés értelmében a kötvények a Magyar Köztársaság 4 %-al kamatozó búzaértékben megállapított államadóssága elnevezéssel különböző búza névértékű címletekben kerültek kibocsátásra. A rendelet 4. §-a (1) bekezdése szerint a Kincstár a kibocsátott kötvényeket az azokon feltüntetett búzamennyiség és kamatai készpénz egyenértékének kifizetésével 1948. december 31-én váltja be. A 11.710/1948. Korm. rendelet 1. §-ának (1) bekezdése a kötvények visszafizetésének határidejét akként módosította, hogy azok 1949. január 1-jétől számított 10 év alatt kerülnek beváltásra.

A felperes a birtokában lévő 11 db sorozat, - és sorszám szerint megjelölt, a Magyar Köztársaság által 1946. július 1-jén egyenként 100 kg búza pénzbeli egyenértékéről kibocsátott évi 4 %-os kamatozású bemutatóra szóló államadóssági ún. búzakötvényt öröklés útján szerezte meg. Az ezekre alapított, összesen 2.200 Ft és annak 2004. szeptember 28-ától járó kamatai megfizetése iránti igényét 2006. szeptember 20-án fizetési meghagyás útján érvényesítette. Az alperes ellentmondása folytán perré alakult eljárásban a keresetét a fizetési meghagyással egyezően fenntartotta, az 1960. évi 11. tvr. (Ptké.I.) 75. §-ának (1) bekezdése alapján alkalmazandó, a Ptk. 198. §-ának (1) bekezdése valamint a 338/A.-338/D. §-ai alapján kérte az alperes marasztalását. Előadta, hogy a perbeli kötvényeken alapuló igény érvényesítését az 1948. december 24-én hatályba lépett 13.110/1948.(XII.24.) Korm. rendelet mindaddig kizárta, amíg a 86/1987.(XII.29.) MT rendelet 1987. december 31-ével hatályon kívül nem helyezte. Az igény 1988. január 1-jétől vált érvényesíthetővé, a követelés elévülése ez időpontig nyugodott. A Ptké.I.85. §-ának (3) bekezdése szerint alkalmazandó korábbi jog a magyar Magánjogi Törvényjavaslat (MTJ) 1293. §-a valamint az 1881. évi XXXIII. törvénycikk 42. §-a szerint ettől az időponttól kezdődően még 20 év állt rendelkezésére a követelése bíróság előtti érvényesítésére.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Elévülési kifogást terjesztett elő. Hivatkozott arra, hogy a 84/1952.(XI.25.) MT rendelet 13. §-ának (2) bekezdése, az 1945. január 1-je után kibocsátott államkötvényen alapuló jogok elévülési idejét a kölcsön lejáratának időpontját követő 3 évben határozta meg. Nem vitatta, hogy a követelés 1988. január 1-jéig nyugodott. A felperes ettől számított három évig érvényesíthette az igényét, és mert a fenti határidőt elmulasztotta, a követelése 1991. január 1-jén elévült.

Az elsőfokon eljáró Fővárosi Bíróság a 15.G.40.267/2007/12. számú ítéletében az alperest a kereset szerint marasztalta.

A Fővárosi Ítéltábla az alperes fellebbezése folytán hozott 16.Gf.40.473/2007/10. számú ítéletében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Az elévülés kérdésében az volt a jogi álláspontja, hogy a perbeli követelés a Ptk. hatályba lépése előtt - 1959. január 1-jén - esedékessé vált, így az elévülés a Ptk. hatályba lépése előtt megkezdődött. Az elévülésnek a Ptk. hatályba lépését megelőzően bekövetkezett nyugvására, megszakadására, megrövidítésére az 1960. évi 11. tvr. (Ptké.I.) 85. §-ának (3) bekezdése szerint a Ptk. hatályba lépését megelőzően hatályban volt korábbi jogot, azaz a kötvény kibocsátásakor hatályos 1881.XXXIII. törvény 37. §-a és 42. §-át kell alkalmazni, mégpedig az elévülés jogintézményének egészére, így az elévülési időre is. Az állami értékpapírokban kifejezett tőkekövetelés elévülési idejét az 1881. évi XXXIII. törvenycikk 37. §-a a lejárati napjától számított 20 évben határozta meg. A 42. §-a szerint az elévülés nyugszik, ha a követelés érvényesítése az ott írt akadályba ütközik, a nyugvás idejét pedig az elévülésbe beszámítani nem lehet. A 13.110/1948. (XII.24.) Korm. rendelet a lejárati időpontjában - 1959. január 1-jén - kizárta a követelés érvényesítését. Az akadály 1988. január 1-jével szűnt meg, a felperes ettől számított 20 év alatt érvényesíthette a perbeli követelését. Nem kétséges, hogy az igény érvényesítése ezen 20 év alatt megtörtént, így a követelés elévülése nem következett be.

A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, amelyben annak hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és a kereset elutasítását kérte. Előadta, hogy a perbehozott kötvények beváltása tárgyában kiadott 11.710/1948. Korm. rendelet a visszafizetés határidejét 1959. január 1-jére módosította, így a követelés elévülése e napon megkezdődött. Az elévülési időt a 84/1952. (XI.25.) MT rendelet 13. §-ának (2) bekezdése az 1945. január 1-je után kibocsátott államkötvényeken alapuló követelésnek az elévülését a kölcsön lejárati időpontjától számított 3 évben határozta meg. A Ptké. 75. §-ának (1) bekezdése szerint a perbeli kötvényekre a Ptk. rendelkezései az irányadóak. A Ptk. 324. §-ának (1) bekezdése értelmében a pénzkövetelések jogszabály eltérő rendelkezése hiányában öt év alatt évülnek el. A 84/1952. (IX.25.) MT rendelet 13. §-ának (2) bekezdése az elévülésre ettől rövidebb, 3 éves időtartamot határozott meg. Az elévülés 1988. január 1-jéig nyugodott, a felperes az igényét ezt követő három év alatt érvényesíthette, 1991. január 1-jén a követelés elévült.

Álláspontja szerint a Ptké.I.85. §-ának (3) bekezdése nem alkalmazható. E jogszabály az elévülésnek a Ptk. hatályba lépését megelőzően bekövetkezett nyugvására, megszakadására és megrövidítésére volt irányadó, nem pedig az elévülési időre.

Hivatkozott arra, hogy a 84/1952.(IX.25.) MT rendelet a Ptk. hatályba lépése után is hatályban maradt, mindaddig amíg a kötvényekről szóló 1982. évi 28. tvr. végrehajtása tárgyában kiadott 65/1982.(XII.4.) MT rendelet 11. §-a hatályon kívül nem helyezte.

Előadta, hogy az 1881. évi XXXIII. törvénycikk 37. §-a már csak azért sem alkalmazható, mert azt a belföldi államadóssági kölcsönkötvényekre vonatkozó 296/1950.(XII.23.) MT rendelet 3. §-a hatályon kívül helyezte.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

Előadta, hogy a felek a Ptk-ban meghatározott elévülési határidőtől rövidebb elévülési határidőben is megállapodhatnak, ez a megállapodás azonban csak írásban érvényes. A felek ilyen írásbeli megállapodást a rövidebb elévülési határidőre nem kötöttek.

Vitatta, hogy a követelés elévülése a Ptk. hatályba lépése előtt megkezdődött, álláspontja szerint az nyugodott. A 84/1952.(IX.25.) MT rendelet az elévülés nyugvása alatt lépett hatályba és mielőtt a nyugvás megszűnt volna már hatályon kívül helyezésre is került, ezért ezt a jogszabályt a perbeli esetre alkalmazni nem lehet. Nem alkalmazható a hivatkozott rendelet már azért sem, mert ellentétben áll magasabb szintű jogszabállyal - magával a Ptk-val - is. Álláspontja szerint az elévülési idő a Ptk. hatályba lépésekor nem volt folyamatban - az nyugodott - az elévülés nyugvására nem a Ptk. hanem a korábbi jog alkalmazandó. Végezetül előadta, hogy az alperes tévesen hivatkozott a 296/1950.(XII.23.) MT rendelet rendelkezéseire, mert ezt a rendelet időközben ugyancsak hatályon kívül helyezték.

-.-.-

A felülvizsgálati kérelem a következők szerint alapos.

A felülvizsgálati kérelem folytán a Legfelsőbb Bíróságnak is abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy elévült-e a felperesnek a perbehozott búzakötvényekre alapított követelése.

A Ptk. hatályba lépésével kapcsolatos átmeneti rendelkezéseket tartalmazó 1960. évi 11. számú tvr. (Ptké.I.) 75. §-ának (1) bekezdése szerint a Ptk. rendelkezéseit, - ha ez a törvényerejű rendelet másként nem rendelkezik - a hatályba lépése előtt keletkezett jogviszonyból eredő és jogerős határozattal még el nem bírált jogokra és kötelezettségekre is alkalmazni kell. A fenti rendelkezéstől eltérő rendelkezést tartalmazott a Ptk-nak az elévülésről szóló 324. és 325. §-ához fűzött, a Ptké.I. 85. §-a, amelynek (1) bekezdése oly módon rendelkezik, hogy ha az elévülés a

Ptk. hatályba lépésekor folyamatban van, a követelés a Ptk. hatályba lépésétől számított öt éven belül érvényesíthető. Amennyiben azonban az elévülés nincs folyamatban, - mert a Ptk. hatályba lépésekor nyugszik, - úgy a Ptké. 85. §-ának (3) bekezdése értelmében az elévülésnek a Ptk. hatályba lépését megelőzően bekövetkezett nyugvására, megszakadására és megrövidítésére a korábbi jogot kell alkalmazni. Az elévülésre alkalmazandó jogot tehát a Ptké. 85. §-a attól tette függővé, hogy a Ptk. hatályba lépésekor folyamatban volt-e avagy sem a követelés elévülése. Ha azért nem volt folyamatban, mert a nyugvás már korábban bekövetkezett, a Ptké. 85. §-ának (3) bekezdése az irányadó, miszerint a korábbi jog kerül alkalmazásra.

A Ptk. hatályba lépését megelőzően a perbeli kötvény kibocsátásakor hatályban volt jogszabályok az 1881. évi XXXIII. törvény és a Magyar Magánjogi Törvényjavaslatok voltak.

Az 1881. évi XXXIII. törvenycikk 37. §-a szerint az állami értékpapírban kifejezett tőkekövetelés elévülésének kezdő időpontja a lejárat napja. A Magyar Magánjogi Törvényjavaslat 1287. §-a szerint az elévülés abban az időpontban kezdődik, amelyben a követelés jog szerint érvényesíthetővé válik, érvényesíteni tehát csak a lejárt követelést lehet. A Magyar Magánjogi Törvényjavaslat 1292. §-a szerint az elévülés nyugszik, ha a követelés érvényesítése az ott írt jogi vagy tényleges akadályba ütközik. Az 1293. §-a szerint a nyugvás idejét az elévülés idejébe nem lehet beszámítani. Ezért ha a Ptk. hatálybalépésekor az elévülés nyugvása már bekövetkezett - akkor a korábbi elévülési határidő hosszabbodik meg a nyugvás időtartamával. A perbeli esetekben a jogszabályváltozásokra tekintettel a korábbi elévülési idő már nem 20 év, hanem 3 év volt.

Alaptalanul hivatkozott a felperes arra, hogy a kötvény kibocsátásakor hatályos jog szerinti elévülési időt csak a felek és csak erre irányuló írásbeli megállapodással rövidíthették meg. A követelések elévülését anyagi jogi jogszabályok határozták meg. Ezeket a határidőket ugyanilyen anyagi jogi jogszabályok módosíthatták, megrövidíthették. Az új jogszabályi rendelkezések azt is meghatározhatták, hogy mely követelések elévülésére kell az új jogszabályokat alkalmazni. Ezen rendelkezések alkalmazása nem függ a felek megállapodásától.

A perbeli követelés 1959. január 1-jén vált esedékessé, és mert ebben az időpontban az igény érvényesítését jogszabály akadályozta az elévülés ettől az időponttól nyugodott az akadály megszűnéséig, 1988. január 1-jéig. A követelés ekkor érvényesíthetővé vált, ami azt is jelentette, hogy ekkor indult meg az elévülési határidő. A követelés esedékessé válása időpontjában a perbeli kötvénykövetelésre már 3 éves elévülési határidő volt hatályban. A belföldi államadóssági kölcsönkötvényekre vonatkozó egyes

rendelkezések tárgyában kiadott 296/1950.(XII.23.) MT rendelet 1. §-a akként rendelkezett, hogy az 1945. évi január 1-je után kibocsátott belföldi államadóssági kölcsönkötvényeken alapuló tőke, kamat, illetőleg nyereségek követelése a kölcsön lejáratának időpontját követő 1 év alatt elévül. A 3. §-a pedig hatályon kívül helyezte az 1881. évi XXXIII. törvénycikk 37. §-ának az ezen rendelettel ellenkező rendelkezéseit. A 84/1952.(IX.25.) MT rendelet 13. §-ának (2) bekezdése a kötvénytulajdonosokra nézve a korábbinál kedvezőbb helyzetet teremtett annyiban, hogy az 1945. évi január 1-je után kibocsátott államkölcsön kötvényeken alapuló jogok elévülését a kölcsön lejáratának időpontjától számított 3 évben határozta meg.

Nem volt annak jogi jelentősége, hogy a 84/1952.(IX.25.) MT számú rendelet az elévülés nyugvásának időtartama alatt hatályát veszítette. A kötvényekre alapított követelés elévülését a kötvény jogviszony keletkezésekor irányadó, illetőleg az azt követő módosításokat tartalmazó kifejezetten a perbeli kötvényekre vonatkozó jogszabályok rendelkezéseinek megfelelően kell elbírálni. A már kifejtettek szerint a 84/1952.(IX.25.) MT rendelet tartalmazott rendelkezést az elévülésre, így a Ptk. hatályba lépése előtti utolsó hatályos jogszabályként ez a rendelet volt az irányadó.

1982. december 4-én hatályba lépett a kötvényekről szóló 1982. évi 28. tvr. amelynek rendelkezéseit azonban a perbeli kötvényekre nem lehetett alkalmazni. A fenti jogszabály 7. §-ának (1) bekezdése szerint a kötvényen alapuló követelések nem évülnek el. A jogszabálynak visszaható hatálya nincs, rendelkezéseit csak a hatálybalépése után, a 3. § (1) bekezdésének a/-d/ pontjaiban írt szervezetek által, a 2. § (1) bekezdésének a/-k/ pontjában írt tartalommal kibocsátott kötvényekben írt követelésekre lehet alkalmazni.

Annak nincs jogi jelentősége, hogy az 1881. évi XXXIII. törvény 37. §-át hatályon kívül helyező, valamint a 3 éves elévülési időt megállapító jogszabály a 84/1952.(IX.25.) MT rendelet alacsonyabb szintű volt mint a törvény. A Ptk. 324. §-a szerint a követelések öt év alatt évülnek el, ha jogszabály másként nem rendelkezik. A Ptk. 685. §-ának a/ pontja szerint a Ptk. alkalmazásában jogszabály a törvény, valamint a kormányrendelet is. Olyan jogszabályi rendelkezés viszont az MT rendelet meghozatalakor nem volt hatályban, amely szerint a törvényben megállapított elévülési határidőt csak törvénnyel lehetett volna megváltoztatni.

A 84/1952.(IX.25.) MT rendelet 13. §-ának (2) bekezdésében írt 3 éves elévülési határidő 1991. január 1-jén - még a jogelőd életében - eltelt a követelés elévült, így az a Ptk. 325. §-ának (1) bekezdése szerint bírósági úton nem érvényesíthető.

A Legfelsőbb Bíróság Pfv.IX.21.857/2006/4. számú ítéletével hatályában fenntartotta a Fővárosi Ítéltáblának az 5.Pf.20.377/2006/6. számú ítéletét, amelyben a másodfokú bíróság az alperest ugyancsak búzakötvények alapján fizetésre kötelezte a felperes javára. Ebben a perben azonban az alperes elévülési kifogásának hiányában a követelés elévülése kérdésében a bíróság nem foglalt állást (Ptk.204. § (3) bekezdés).

A fent kifejtettekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság Fővárosi Ítéltábla 16.Gf.40.473/2007/10. számú ítéletét a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése szerint hatályon kívül helyezte, a Fővárosi Bíróság 15.G.40.267/2007/12. számú ítéletét megváltoztatta és a felperes keresetét elutasította.

Az alperes felülvizsgálati kérelme sikeres volt, ezért a felperes a Pp. 78. §-ának (1) bekezdése szerint köteles az alperesnek az első, - másodfokú és felülvizsgálati eljárással okozott költségét megtéríteni. Az alperes perköltsége a 32/2003.(VIII.22.) IM rendelet 3. §-a (2) bekezdésének a/ pontja, valamint az (5) bekezdése szerint felszámítható, az első fokú eljárásban 10.000 Ft, a másodfokú és felülvizsgálati eljárásban 5.000 - 5.000 Ft ügyvédi munkadíjat foglalja magában ÁFA tartalom nélkül.

Az alperes személyes illetékmentessége folytán le nem rótt 7.000 Ft fellebbezési és 10.000 Ft felülvizsgálati eljárási illetéket az 1990. XCIII. törvény 64. §-a alapján alkalmazandó, a költségmentességről szóló 6/1986.(VI.26.) IM rendelet 13. §-ának (2) bekezdése és 15. §-ának (1) bekezdése szerint a felperes köteles az államnak az adóhatóság felhívására megtéríteni.

Budapest, 2009.március 3.

**Salamonné Dr. Solymosi Ibolya s.k. a tanács elnöke,
Gyöngyösiné Dr. Gyugyei Klára s.k. előadó bíró,
Dr. Lőrincz Györgyné s.k. bíró**

A kiadmány hitelül:

*bíróági írnok
(PBné)*